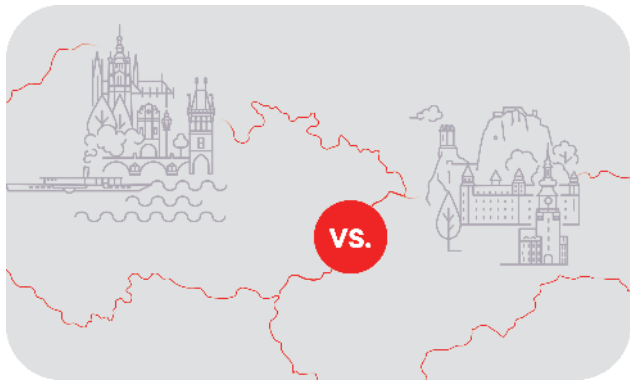

Na Slovensku aj v Česku prevláda pocit nedostatočnej spravodlivosti

DEMOKRATICKÉ HODNOTY SLOBODA, ROVNOSŤ, SPRAVODLIVOSŤ V UNIKÁTNUM POHLEDE ČECHOV A SLOVÁKOV

19. 8. 2021 – Bratislava

Hodnotenie súčasného režimu je v Česku pozitívnejšie ako na Slovensku, 58 % Čechov ho považuje za lepší ako minulý režim, medzi Slovákami je to 45 %. Avšak v porovnaní so začiatkom 90. rokov je medzi Čechmi v súčasnosti priaznivcov režimu výrazne menej, zatiaľ čo u Slovákov sa stav vyvíja odlišne. Najhoršiu známku si v oboch krajinách odnáša pocit spravodlivosti. Tieto a ďalšie závery prináša česko-slovenský tím sociológov zo spoločností STEM a FOCUS v rámci unikátneho výskumu, za podpory Systému Coca-Cola, zachytávajúceho premeny českej a slovenskej spoločnosti za posledné dekády.

STEM a FOCUS realizovali sociologický výskum medzi občanmi ČR a SR. Výskum prebehol rovnakou metodikou (kombinácia online a telefonického dopytovania) a s rovnakými otázkami ako v Českej republike, tak na Slovensku. Opýtaných bolo na základe kvótneho výberu 811 osôb starších ako 18 rokov v ČR a 805 osôb v SR. Výskum prebehol na jar 2021. Výskum obsahovo nadväzuje na unikátne dáta z roku 1991.

Pri príležitosti 50. výročia začatia výroby nápoja Coca-Cola v Československu sa The Coca-Cola Company a Coca-Cola HBC rozhodli v spolupráci s výskumnými spoločnosťami STEM a FOCUS preskúmať pohľad Čechov a Slovákov na vývoj v oboch krajinách, ich hodnotenie demokratických hodnôt slobody, rovnosti šancí a spravodlivosti v minulosti i súčasnosti.

V súvislosti s uvedeným výročím sa v segmente výskumu zameraného na vnímanie nápoja Coca-Cola ukázalo, že aj po 30 rokoch demokratického vývoja je Coca-Cola stále často Čechmi a Slovákami vnímaná práve ako symbol slobody, diaľok a Západu.

Ďalej uvedené výsledky výskumu k demokratickým hodnotám sú jedinečné nielen možnosťou porovnať postoje Čechov a Slovákov, ale aj nadväznosťou na unikátne dáta z roku 1991. Vtedy prieskum s názvom Demokracia a spoločenské zmeny zadal Institute for East-West Security Studies v New Yorku a prebehol v Česko-Slovensku, Poľsku a Maďarsku. Komparácia Česka a Slovenska v dátach z roku 1991 a 2021 teda ukazuje zmeny s odstupom 30 rokov.

Historický rámec

Spolužitie Čechov a Slovákov v rámci spoločného štátu znamená spoločnú historickú skúsenosť, ktorá formovala tri generácie obyvateľov. Sociologické dáta ukazujú, že hodnotové orientácie a postoje k spoločnosti nesú staršiu historickú stopu: možno od Rakúsko-Uhorska, zaručene však

od prvej Československej republiky. Zatiaľ čo v očiach Čechov Prvá republika predstavovala určitý ideál, v očiach Slovákov to tak nebolo.

Epocha socializmu pre Slovensko predstavovalo skôr obdobie industrializácie a sociálneho rozvoja, v Česku skôr obdobie stagnácie či úpadku. Platí to aj o období normalizácie sedemdesiatych rokov.

Zamatovú revolúciu vnímali obe časti Československa odlišne. Verejná mienka v Česku pád komunizmu privítala otvorene a s istou eufóriou návratu k prozápadnej orientácii a niekdajšej prosperite. Na Slovensku verejná mienka reagovala o niečo zdržanlivejšie, do popredia vystupovali obavy z neistej budúcnosti, ohrozenia životnej úrovne a sociálnych istôt. *„V historickom vedomí slovenskej verejnosti má však Nežná revolúcia svoje nezastupiteľné miesto, verejnosť ju vníma ako kľúčovú udalosť novodobých dejín a spolu so Slovenským národným povstaním, vznikom SR v roku 1993 a vstupom do Európskej únie predstavuje „hviezdnu hodinu“ národných dejín,“* uvádza v súvislosti s vnímaním historických míľnikov na Slovensku sociologička Oľga Gyárfášová.

K interpretácii výskumu z 90. rokov 20. storočia dopĺňa zakladateľ agentúry STEM Jan Hartl: *„Výsledky výskumu na začiatku deväťdesiatych rokov ukazovali na dramatickú odlišnosť politických postojov v oboch častiach Česko-Slovenskej republiky. Rozdiely medzi Českom a Slovenskom boli na naše prekvapenie tak rozsiahle, že Maďarsko aj Poľsko vlastne vypĺňalo priestor medzi nimi.“*

Vývoj po roku 1989

Ak sledujeme v spätnom pohľade vývoj v rokoch 1991, 2000 a v roku 2021, je vnímanie vývoja v ČR a SR odlišné. V Českej republike zaznamenávame postupne sa zhoršujúci trend v hodnotení slobody, spravodlivosti i životných šancí. Na Slovensku boli očakávania nižšie, zaznamenávame skôr rozčarovanie či stagnujúci trend.

Aj v hodnotení režimu sa občania Česka a Slovenska odlišovali a stále odlišujú. V Českej republike sa znížil podiel tých, ktorí súčasný režim považujú za lepší, z jasnej väčšinovej podpory v roku 1991 (71 %) na podporu len mierne nadpolovičnú (58 %). Tých, ktorí v ČR označujú súčasný režim za horší, je aktuálne štvrtina (25 %) a ich podiel od roku 1991 (15 %) narástol.

Na Slovensku oproti situácii v ČR došlo k zlepšeniu. Nie ale jednoznačne - situácia na Slovensku sa zreteľne polarizovala. Narástol síce podiel jasných stúpcov súčasného režimu, ale zároveň narástol podiel jeho jasných odporcov. Rovnako v celkovom pohľade sú postoje Slovákov vyhrotenejšie: 45 % priaznivcov súčasného režimu proti 40 % kritikov.

Porovnanie súčasného režimu oproti režimu minulému

Hodnoty sú uvedené v percentách

● Oveľa lepšie

● Trochu lepšie

● Asi rovnako

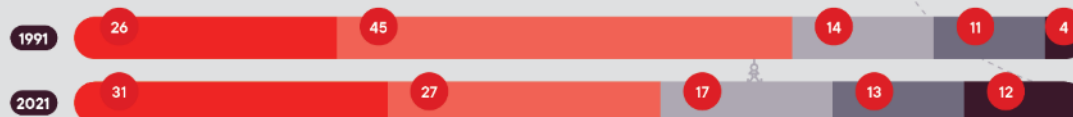
● Trochu horšie

● Omnoho horšie

 Slovenská republika

 Česká republika

STEM a FOCUS pre The Coca-Cola Company a Coca-Cola HBC, kvótny reprezentatívny prieskum dospeléj populácie ČR (N=811 osôb) a SR (N=805 osôb), telefonické (CATI) a online (CAWI) dopytovanie; 25. 3. - 30. 3. 2021

Sloboda

V pohľade na obdobie normalizácie začiatkom 90. rokov bol najviac pociťovaným problémom nedostatok slobody. Pociť neslobody (súčet školských známok 4 + 5) zaznamenávajú u väčšiny obyvateľov v Česku (72 %) aj na Slovensku (56 %). Situácia vtedy v Československu ťažila viac českú populáciu, rozdiely medzi Českom a Slovenskom boli značné.

Odstup tridsiatich rokov (rok 2021) kritický pohľad na dobu normalizácie oslabil. Rozdiely medzi Českom a Slovenskom však pretrvávajú (55 %, resp. 42 %).

Pocit rovnakých šancí pre všetkých

Pohľad na otvorenosť spoločnosti a na rovnaké šance rôznych skupín obyvateľstva v období 70. rokov bol z perspektívy rokov deväťdesiatych väčšinou kritický len v Česku. Rozdiely medzi Českom (68 % uviedlo známku 4 alebo 5) a Slovenskom (47 %) boli značné.

Odstup tridsiatich rokov (rok 2021) kritický pohľad na dobu normalizácie oslabil. Rozdiely medzi Českom a Slovenskom pretrvávajú (47 %, resp. 35 %). Stále teda na Slovensku pretrvávajú veľmi silný pocit, že je veľa tých, ktorí sú privilegovaní.

Do dát sa premieta nielen miera vtedajšieho útlaku a nezaslúžených privilégií, ale aj proces dezilúzie od deväťdesiatych rokov po súčasnosť.

Pocit spravodlivosti

Spoločnosť minulého režimu mala byť podľa štátnej ideológie spravodlivá a sociálne citlivá. V Česku deväťdesiatych rokov o tom prevládali pochybnosti (62 % uviedlo známku 4 alebo 5), na Slovensku bolo hodnotenie rozporné (38 % uviedlo 4 alebo 5, 22 % 1 alebo 2).

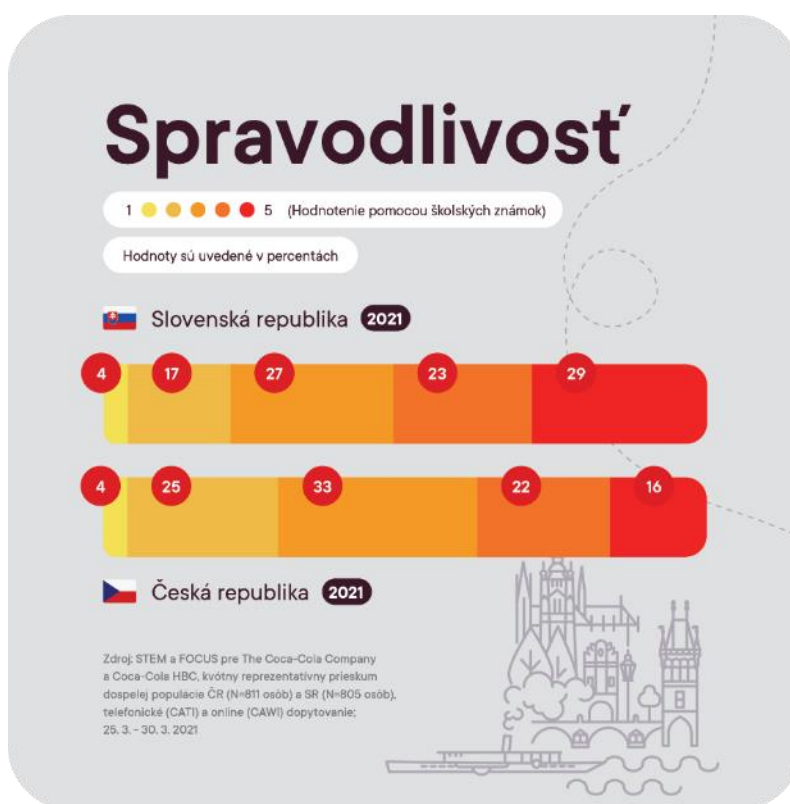
Odstup tridsiatich rokov (rok 2021) kritický pohľad na spravodlivosť v sedemdesiatych rokoch oslabil, a to viac v Česku (44 % známky 4 alebo 5) ako na Slovensku (30 %).

Súčasnosť (rok 2021)

Zatiaľ čo v sedemdesiatych rokoch bola veľkým problémom nesloboda, menším problémom životné šance a relatívne malým problémom otázka spravodlivosti, v súčasnosti je to presne naopak. Sloboda a šance sú na dobrej ceste, spravodlivosť nie.

Spravodlivosť je teda zo sledovaných hodnôt aktuálne vnímaná najmenej pozitívne. A platí, že občania Slovenskej republiky sú ešte výrazne kritickejší než Česi, 52 % Slovákov dáva známku 4 alebo 5 (Česi: 38 %).

„Spravodlivosť je dlhodobo vnímaná veľmi kriticky, ľudia majú pocit, že v spoločnosti sú rovní a rovnější. Toto presvedčenie sa ešte prehýbilo po vražde Jána Kuciaka a Martyiny Kušnírovej na jar 2018. Odvtedy sa odkrývajú prípady obrovskej politickej korupcie na najvyšších miestach a tento proces pokračuje dodnes. Ešte sme sa neodrazili od dna,“ komentuje výsledky výskumu sociologička Oľga Gyárfášová.

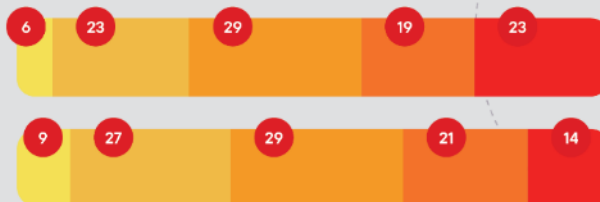
O niečo lepšie ako spravodlivosť je vnímaná rovnosť šancí pre všetkých, a to predovšetkým na Slovensku (negatívne známky tentoraz udeľuje „iba“ 42 %, Česi: 35 %).

Rovnaké šance

1 ● ● ● ● ● 5 (Hodnotenie pomocou školských známok)

Hodnoty sú uvedené v percentách

 Slovenská republika 2021

 Česká republika 2021

Zdroj: STEM a FOCUS pre The Coca-Cola Company a Coca-Cola HBC, kvótny reprezentatívny prieskum dospeléj populácie ČR (N=811 osôb) a SR (N=805 osôb), telefonické (CATI) a online (CAWI) dopytovanie; 25. 3. - 30. 3. 2021

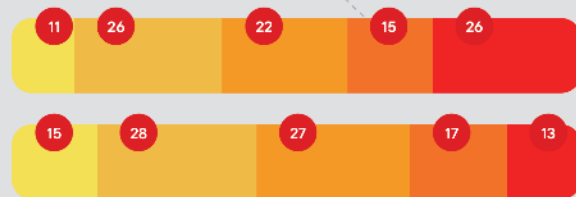
Hodnotenie miery slobody medzi občanmi Českej republiky vychádza najlepšie, pozitívne známky (jednotky a dvojky: 43 %) prevažujú nad negatívnymi (30 %). Na Slovensku je síce pomer mierne v prospech negatívnych hodnotení (37 % vs. 41 %), stále však ide o najvyššiu mieru pozitívneho hodnotenia zo sledovaných charakteristík.

Sloboda

1 ● ● ● ● ● 5 (Hodnotenie pomocou školských známok)

Hodnoty sú uvedené v percentách

 Slovenská republika 2021

 Česká republika 2021

Zdroj: STEM a FOCUS pre The Coca-Cola Company a Coca-Cola HBC, kvótny reprezentatívny prieskum dospeléj populácie ČR (N=811 osôb) a SR (N=805 osôb), telefonické (CATI) a online (CAWI) dopytovanie; 25. 3. - 30. 3. 2021

„Kedysi veľké pociťované aj vecné rozdiely medzi Českom a Slovenskom sa za tridsať rokov výrazne premenili. Aj napriek rozdeleniu Česko-Slovenska dnes k sebe máme v niektorých ohľadoch bližšie ako v spoločnom štáte, pocit niekdajšej horkosti sa vytratil a vieme, že štátna budúcnosť záleží na našej vlastnej aktivite. Vývoj na Slovensku bol dynamickejší a niekedy aj dramatickejší, v Česku skôr nevýrazný,“ komentuje výsledky výskumu Jan Hartl.

Kontakty pre médiá:

Slovenská republika

Oľga Gyárfášová

mobil: +421 907 742 134

e-mail: olga.gyarfasova@gmail.com

Česká republika

Jan Hartl

mobil: +420 603 516 250

e-mail: hartl@stem.cz